

heemkundige kring
Meise-Oppem-Wolvertem

BERLA

driemaandelijks tijdschrift

jaargang 1988 nummer 23

BERLA vzw

HEEMKUNDIGE KRING

MEISE-OPPEM-WOLVERTEM

EN OMGEVING

BERLA verzamelt alles wat betrekking heeft op onze fusiegemeente en omgeving.

EREVOORZITSTER
VOORZITTER
ONDERVOORZITTER
SEKRETARIS
PENNINGMEESTER

E. VAN HEMELDONCK
R. BELLEMANS
R. MOYSON
R. MOERENHOUT
C. VAN NECHEL

REDAKTIERAAD

R. Bellemans
J. Cornelissen
M. Gillisjans
R. Moerenhout
R. Moreau
W. Pas
M. Van Den Broeck
E. Van Hemeldonck
C. Van Nechel

Ons Tijdschrift :

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement (+ lidgeld) 200 frank
- . los nummer 60 frank

- . de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage

Zetel van de Kring :
Hasseltbergstraat 21
B - 1860 Meise
Tel. 02/269.53.15
ASLK 001-1189490-55

Lokaal :
DE SNIPPER (Nr 5)
Brusselsesteenweg 73 - 1860 Meise
Toegankelijk : Elke woensdag tussen 14 en 17 u.
(niet tijdens de schoolverlofperioden -
andere dagen op aanvraag)

Het Gouwverband
van Brabantse Heemkringen
heeft haar
Zesde Heemkundige Prijs
toegekend aan
Heemkring Berla
uit Meise
omwille van haar heemstudie en heemschut in
West-Brabant

Gedaan op de Gouwdag van het Verbond voor Heemkunde
Gouw Vlaams Brabant te
Merchtem op 3 mei 1938

De Gouwvoorzitter
Fr. Van Bellingen
Van Bellingen

De Gouwondervoorzitter
H. Vannoppen
Dr. H. Vannoppen

HEEMKUNDIGE PRIJS

De goudag van het verbond voor Heemkunde, gouw Vlaams-Brabant werd gehouden te Merchtem op zondag 8 juni 1988. Het verslag ervan verscheen in "ONZE GOUW" van 1 juli. Hieruit lichten wij een paragraaf afgedrukt op blz 6.

In hetzelfde nummer (blz 26) beschrijft Dr H. VANNOPPEN het ontstaan en de werking van "Berla". Hierna laten wij de eindparagraaf volgen. Het tijdschrift met de volledige tekst ligt ter inzage in ons lokaal.

had plaats in de Drijpikkel. Daar werd ook de Prijs van het Verbond van Heemkunde Gouw Vlaams-Brabant uitgereikt aan de heemkring Berla van Meise. Ondervoorzitter Henri Vannoppen van de Gouw Vlaams-Brabant hield de huldigingsrede. Hij benadrukte het belang van Berla voor Meise en herinnerde aan de Edwin Ganztentoonstelling die zo een succes geweest was. Hij deed ook een oproep om de historische stoet te Meise bij te wonen, ook een werk van Berla.

Voorzitter René Bellemans en erevoorzitster Mevrouw Lucien Vanbemeldonck waren ook zeer fier om de oorkonde getekend door Joris Olieslagers uit Kontich en de nodige bloemen overhandigd door voorzitter Frans Van Bellingen van de Gouw Vlaams-Brabant aan te nemen.

Wat is nu de filosofie van deze jonge heemkring. Voorzitter René Bellemans omschreef het als volgt:

"Wij hopen door onze inzet het verleden en het heden te vrijwaren voor de toekomst! Daarom zullen wij steeds blijven zoeken en graven om aldus te redden en te schenken aan hen die na ons komen..."

Berla heeft goede kontakten met het Verbond voor Heemkunde Gouw Vlaams-Brabant. Zo was o.a. de statutaire vergadering van het Verbond te Meise bij Berla. Op 8 mei 1988 wordt de zes jaar oude heemkring Berla van Meise-Oppem-Wolvertem bekroond met de "Prijs voor Heemkunde" van het Verbond voor Heemkunde Gouw Vlaams-Brabant. Proficiat voor voorzitter René Bellemans en zijn ploeg van Berla. Doe zo verder met de bescherming van het natuur- en stedschoon van de fusiegemeente Meise en zoek nog heel wat op in verband met de geschiedenis van de localiteiten Meise, Wolvertem en Oppem.

St Elooikapel - 1909
uit "Grimbergen" door Arthur Cosyn
uitgegeven door de Touring Club van België.

GRAVEN NAAR HET VERLEDEN

Het wordt steeds moeilijker om aan de materiele resten van het verleden nog voorbij te gaan. Praktisch dagelijks worden er bij de aanleg van nieuwe stads-wijken of kunstwerken resten uit het verre of nabije verleden blootgelegd. De laatste die de media haalden waren de graafwerken rondom de Beurs te Brussel.

Op vele plaatsen worden er mensen gevonden die belangloos hun vrije tijd gebruiken om naar het verleden van hun dorp te graven. Zo begonnen wij, dit waren Peter Caluwe, onze voorzitter en uw dienaar, te zoeken naar de geheimen van de Sint-Elooi-kapel te Hasselt. Opgepast, dit gehucht van Meise niet verwarren met de hoofdstad van de provincie Limburg. De autochtonen spreken hier niet van de "Hasseltberg", maar wel van "Hasselt" dat de "Blauwenberg" als grens heeft met het centrum van Meise.

Half juni togen wij aan het werk gewapend met schoppen, spade en krabbers. Deze opgraving was bedoeld als proef. Wij kozen een plek aan de linkerkant van de kapel, vooral omdat volgens de overlevering op die plaats een gebouwtje zou gestaan hebben waarin twee kloosterzusters woonden : Ida en Margareta, twee Norbertinessen, hierheen gekomen van Nieuwenrode waar hun klooster opgeheven werd rond het jaar 1250.

Nadat wij de eerste lagen weggenomen hadden deden wij onze eerste merkwaardige vondst : een stenen knikker die later gedateerd werd uit de 17de of begin 18de eeuw. Zulk een vondst bij de start geeft natuurlijk de stuwkracht om door te gaan. Elke zaterdagmorgen, opgezweept door nieuwsgierigheid en een termos koffie groeven wij dieper en dieper. Steeds vonden wij nieuwe

zaken, vooral gesmede nagels en mooie middeleeuwse scherven en gekleurd glas afkomstig van de vroegere ramen.

Op ongeveer 60 cm diepte verschenen twee afgelijnde vlakken, gelegen tegenover elkaar op een afstand van ongeveer 50 cm. Hoe meer grond we wegkrabden, hoe scherper werden de lijnen. Natuurlijk dachten wij onmiddellijk aan twee graven, misschien deze van de twee zusters ...

Wij besloten het uiterste deel van één van de graven dieper uit te delven. De lijnen bleven zichtbaar tot een diepte van ongeveer twee meter en vervaagden dan in het zand. Alle vondsten van nog meer gesmede nagels en scherven werden nauwkeurig opgetekend en nagetekend op het plan voor wat de ligging betreft. Wij vonden geen overblijfselen van een geraamte.

Toen werd besloten de put te vergroten tijdens de volgende fase. Het was september, einde van het seizoen. Wij hebben alles opgeruimd en hersteld in de oorspronkelijke toestand met inbegrip van het herzaaien van het gras. Dat hoort zo.

Wij houden eraan langs deze weg de Technische Dienst van onze gemeente te danken voor de bereidwillige hulp die wij van hen mochten ondervinden.

Peter Carrière

P.S. : Dit verslag handelt over 1987. In 1988 werd niet gegraven mede door de barslechte weersomstandigheden. Volgend jaar wacht een dubbele opdracht :

- Verder onderzoek van het graf.
- Opgraving vóór de vroegere ingang van de St.-Elooi-kapel. (zie foto)

UIT "DE POST"

Met de vriendelijke toelating van "DE POST" publiceren wij hieronder gedeeltelijk een artikel verschenen in het weekblad "De Post" Nr 2061 van 3 tot 9 sept. 1938. De prachtig geïllustreerde tekst vindt U op pagina 44 en volgende onder de titel : "HET BRABANTS TREKPAARD".

Hiermee danken wij ten zeerste voor deze tegemoetkoming en feliciteren welgemeend en hartelijk de tekstschrijver de Heer Staf BELLENS en de fotograaf de Heer Frank CROES.

Gaston Van Doorslaer (77) uit Imde is één van België's bekendste fokkers. Hij exporteert Brabanders naar Amerika, Rusland, Oruguay, Nederland en Duitsland.

Wat hebben Bamboula de la Jumelle, Canon van de Duivenkete, Kaïphas van den Lindentrunk en Quadraat van 't Eendenhof gemeen? Het zijn stuk voor stuk hengsten van het ras 'Belgisch Trekpaard', die goedgekeurd werden voor de openbare dekdiensdienst en wier nakomelingen dus in het 'Stamboek' zullen worden ingeschreven. Het Belgisch trekpaard, al langer dan een eeuw een grotere nationale trots dan Manneke Pis of de frietkoten, wordt volgens onze noorderburen met uitsterven bedreigd. 'Belze knol straks in Antwerpse zoo', blokletterde onlangs een Nederlandse krant. Zover is het nog niet: op onze velden lopen er nog een 15.000 Brabanders en Ardeners (de iets kleinere en lichtere uitvoering, die in de Ardennen gebruikt wordt bij het rooien van bomen), vorig jaar werden in het Stamboek 502 veulens ingeschreven, en alles samen zijn er zo'n 800 grote en kleine fokkers bedrijvig.

Eén van die fokkers is Gaston Van Doorslaer (77), die zichzelf omschrijft als «de ambassadeur van het Belgisch trekpaard». Gaston nam het landbouwbedrijf over van zijn vader Frans, die vroeger de boerderij annex brouwerij De Kam in Impde (een deelgemeente van Meise) uitbaatte. De brouwerij is al lang verdwenen. «Als tiener was mijn vader zo'n voorbeeldige student dat de pastoor mijn moeder vroeg of ze van haar zoon geen priester wou maken. Vader heeft dat voorstel zelf meteen gekelderd. 'Op mijn hoofd staat niet één pastoorshaar, alleen paardehaar', zei hij. In 1896 heeft hij met de inhoud van zijn spaarpot - zilverstukken van twintig frank - de merrie gekocht waarmee alles begonnen is. Sindsdien was het fokken van Brabanders onze belangrijkste bezigheid. De boerderij diende alleen om voer te hebben voor de paarden.»

Het Belgisch trekpaard is een samenstelling van drie inheemse rassen: de 'dikke van de Denderstreek', de 'grijze

van Henegouwen' en de 'Colosse de la Méchaigne'. Het gespierde, kalme, volslanke maar toch elegante dier kreeg internationale bekendheid toen 'Brillant 708' van de Pajottenlander Vanderschuere op de Wereldtentoonstelling van Parijs 1878 met een internationale prijs aan de haal ging. In 1885 werd in Antwerpen een internationale paardenshow georganiseerd ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling, en datzelfde jaar werd de koninklijke maatschappij 'Het Belgische Trekpaard' opgericht. Twee jaar later was er ook al een Stamboek.

DE GOUDMIJN AMERIKA

Tot Wereldoorlog II was de paardenfokkerij een lucratieve bezigheid. Gaston Van Doorslaer: «In die periode waren wij gegoede burgerij. De prijzen zijn echter niet evenredig gestegen met de inflatie. In 1931 verkochten wij in Duitsland een hengst voor 80.000 frank: voor dat geld kon je toen 2,5 hectaren landbouw-

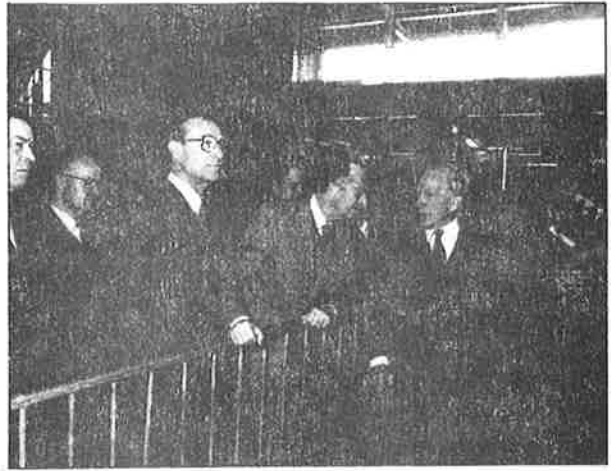
grond kopen. Nu brengt datzelfde dier 150.000 tot 200.000 frank op, een som waarmee je nog amper een halve hectare landbouwgrond kunt kopen. Als er voor de oorlog bij de boer een paard stierf, was dat een regelrechte ramp. Vandaag maakt men zich daar nog amper druk over.»

Na de Tweede Wereldoorlog verdween de reusachtige Brabander (gemiddeld 900 kilo voor een merrie en 1100 kilo voor een hengst) uit het dagelijkse leven. Van Doorslaer: «De boerderijen werden geautomatiseerd, al het zware legermateriaal werd gebruikt op de velden, en dat heeft de werkpaarden doen verdwijnen.» Ook de enorme kleurenvariatie is verdwenen: de basiskleuren blauw, vos, bruin, appelschimmel, bruinschimmel, zwart moesten de plaats ruimen voor het uniforme bruinschimmel, en later onder invloed van de uitvoer naar Nederland voor grijs (de meest gevraagde kleur in Nederland). Gaston Van Doorslaer was de eerste fokker die

na de oorlog opnieuw paarden uitvoerde naar Amerika. «Dat was niet zo gemakkelijk. Voordien was er veel keuze qua kleur, en waren de transportkosten slechts een peul-schil. Nu betaal je je blauw om een paard in de States te krijgen. Een enkel vliegtuigticket kost je 150.000 frank, terwijl reders zelfs niet meer geïnteresseerd zijn in het vervoer per schip.»

De nieuwe contacten met Amerika kwamen op een vreemde manier tot stand. Via een naar de States geëmigreerde notariszoon uit Oude-naarde kwam de 83-jarige weduwe van automobieligant Deutsch op het spoor van Brabanderfokker Van Doorslaer. De weduwe Deutsch was een echte paardengek, die op haar 'hofstede' van 250 hectaren ook een vijftigtal Belgische paarden had rondlopen. Er werden contacten gelegd, de weduwe en de notariszoon kwamen naar Brussel en de onderhandelingen over de aankoop van zes Brabanders waren rond

toen de oude dame plots onwel werd en stierf. De hele transactie viel in het water, maar de 'driver' (ruiter) van de weduwe, die mee naar Brussel was gekomen, schreef een relaas van zijn reis in het Amerikaanse gespecialiseerde tijdschrift 'The Belgian Review' en zo kwam op zekere dag ene meneer Stankowicz in Impde aankloppen. Stankowicz, afkomstig uit Danzig-Köningshafen, was in 1919 naar Amerika geëmigreerd, waar hij na veel vallen en opstaan schatrijk was geworden met een fabriek in vliegtuigonderdelen. Paardengek die ook hij was, had hij het artikel in 'The Belgian Review' gelezen en maakte hij van een zakenreis naar Nederland gebruik om even in het landelijke Brabant aan de rand van Brussel naar die fameuze Brabanders te komen kijken. Gaston: «Voor 70.000 frank heeft hij een paard van mij gekocht, dat hij in Amerika weer van de hand deed voor 300.000 frank. De koopster, Miss Ann Harper, had al snel door dat ze

Koning Boudewijn luistert tijdens een grote Belgische tentoonstelling belangstellend naar de uitleg van kenner Van Doorslaer.

beter direct met mij zaken kon doen, en zo ben ik in 1973 voor de eerste keer naar de Verenigde Staten gereisd. Toen ben ik op bezoek geweest bij de Amish-people, een soort sekte die halsstarrig elke vorm van motorisering afwijst, nog altijd op de oude manier het land bewerkt en huizen en schuren bouwt, en bij wie je onder geen beding foto's van hun vrouwen mag

maken. In ieder geval was Amerika een echte goudmijn. Dit jaar heb ik er al een twintigtal paarden verkocht, vorig jaar waren er dat vijf, het jaar voordien vijftien. De 'zwaarste' verkoop was die van merrie Wilma du Bos, goed voor iets meer dan 1300 kilo op de weegschaal en daarmee ook voor een vermelding in het Guinness-boek. Van Doorslaer tikte Wilma op de kop in Limburg voor een klant in Californië.

«Voor hun Brabanders doen de Amerikanen de gekste dingen. Over mijn Wilma hebben ze ginder zelfs een elpee met country & western liedjes volgezongen. In Michigan wou iemand een merrie kunstmatig laten bevruchten door een van mijn hengsten die ik in Californië verkocht had. Michigan en Californië liggen echter 4.000 kilometer uit elkaar, zodat dat grapje 20.000 frank zou kosten.»

Ons land telt op dit ogenblik nog zo'n 15.000 trekpaarden. De Brabanders zijn vooral in de landbouw bedrijvig, de iets kleinere Ardeners worden in de Ardennen gebruikt voor het rooien van bomen.

DUITSE BIERSCHIMMELS

De grootste klanten van Gaston vind je echter in Duitsland. Daar verkoopt hij jaarlijks tientallen dieren aan de vele brouwerijen, die ze gebruiken voor hun folkloristische bierkarrenoptochten. «Het mooiste gespan is dat van de brouwerij Spatenbrau uit München. Alleen al hun getuig kost een half miljoen frank per paard. Iedere Münchense brouwerij heeft haar eigen

kleur van paarden: bruinschimmels voor Spatenbrau, blauwschimmels voor Löwenbrau. Belangrijk detail: de staarten van de dieren mogen niet afgesneden zijn. In België gebeurt dat sowieso met de mooiste veulens, om hun achterwerk voller te doen uitkomen. Op de Equitana in Essen, de grootste paardenshow ter wereld, stonden de Belgen ooit met drie merrie's met afgeknipte staarten. 'Waarom doen jullie dat toch?', kwamen de Duitse fokkers en bezoekers ons voortdurend vragen. 'Zo kunnen ze de vliegen niet eens verjagen.' 'Bij ons in België zijn geen vliegen' repliceerde ik, maar daar konden de heren niet om lachen.» Voor een stel mooie paarden willen de Duitsers graag betalen: een derde meer dan particulieren, volgens Van Doorslaer. Maar ook elders heeft hij kopers: in Nederland, in Rusland, in Uruguay... Toch ziet hij de toekomst somber in. «De slachtwaarde van Brabanders is niet zo groot. Er worden te veel paarden ingevoerd uit Polen, Amerika, Argentinië voor de slacht. De jeugd is ook niet meer geïnteresseerd in het fokken van Brabanders. De paarden over-

leven vooral dankzij de hernieuwde belangstelling voor folklore.»

EEN STANDBEELD VOOR DE PRINS DER PAJOTTEN

De cijfers zijn inderdaad niet echt bemoedigend. Het aantal in het Stamboek ingeschreven veulens daalt de laatste vijf jaar met tien procent per jaar. Toch worden er heel wat initiatieven genomen. Zo was er vorige week nog de grote trekpaardendag bij fokker Verhaegen in Betekom. Er is ook de VZW De Brabander, een opzet van VU-volksvertegenwoordiger Daan Vervaeet. De VZW werd opgericht in 1986 en ligt bij gebrek aan belangstelling een beetje op apegapen, maar Vervaeet maakt zich sterk dat er weldra weer schot in de zaak zal komen. «Ik ging uit van een dubbele droom. De eerste werd geïnspireerd door het bronzen beeld van een Friese koe, dat in Leeuwarden staat. Die koe is het zinnebeeld van de eenheid tussen een streek en dieren, die eigen zijn aan die streek. De Friese koe sterft nooit uit, en dat wou ik ook

voor de Brabander bereiken. Vandaar dat de VZW in Sint-Kwintens-Lennik, dat wij beschouwen als het hart van het Pajottenland, een standbeeld voor dat paard willen oprichten. Er is al een ontwerp, een kostprijs (6 miljoen), een setting (het Masiusplein) en een naam: De Prins van het Pajottenland. Mijn tweede droom was om mensen van alle kleuren en alle politieke overtuigingen daaraan te laten meewerken. Wellicht is daar alles fout gelopen. De VZW was pluralistisch, en vergaderde elke maand, maar toen er geld moest gezocht worden voor het project, heeft iedereen afgehaakt. Ik blijf echter in het idee geloven: als dat standbeeld er staat, komen er jaarlijks enkele honderden Amerikanen afzakken naar het Pajottenland.»

Daan Vervaeet is niet zo enthousiast over de uitvoer van Brabanders naar Amerika. «Daar worden ze beschouwd als huisdieren in een enorme tuin. Ze degenereren heel snel. Brabanders zijn nu eenmaal gebonden aan de streek, je kunt ze niet zomaar verplanten. De Brabander is evenzeer verbonden met de Pajot als de gaeuze.»

Een boeiend initiatief is ook de VZW Hanswijckhoeve in Muizen (Mechelen), met als belangrijkste promotor KUL-professor Robert Piessens. Op deze oude hoeve zet men zich in voor het behoud van bedreigde planten en dieren, en dus ook van de trekpaarden. Om weer wat kleur in de uniforme grijsheid te krijgen werd onlangs een vossehengst in Nederland gekocht (de enige die er daar te vinden was). In Nederland was de hengst niet goedgekeurd voor de dekdienst, maar daar werd in België een mouw aangepast. De voskleurige Duc van Dongen moet nu weer voor wat kleur zorgen in de Belgische trekpaardenpopulatie. Wie zelf wil kennismaken met de Hanswijckhoeve kan daar een kijkje gaan nemen tijdens de opendeurdag op zondag 11 september. Het adres: Hanswijckhoeve, Muizenhoek 23; Mechelen-Muizen.

Tekst:
Staf Bellens
Foto's:
Frank Croes

PLAATSNAMEN VAN WOLVERTEM

PLAATSNAMEN VAN WOLVERTEM

Tijdens de Edwin Ganz-tentoonstelling in het kasteel van Boechout overhandigde de familie VAN HOVE uit HAMME aan Berla een doos met fiches, schriften en nota's. Het was het voorbereidend werk over de toponymie van Wolvertem, dat opgesteld werd door hun vader, Doctor Julien VAN HOVE.

Nogmaals herhalen wij hier onze dank voor dit bijzonder waardevol geschenk en de toelating die ons verleend werd om dit werk te publiceren.

Dr J. VAN HOVE woonde te Meise, Nieuwelaan 14. Hij was Doctor in Germaanse Talen. Hij promoveerde in 1928 aan de Katholieke Universiteit te Leuven met het proefschrift "Toponymie van Wolvertem" dat in handschrift bewaard wordt in het Internationaal Centrum voor Onomastica te Leuven.

De originele werkstukken van de hand van Dr J. VAN HOVE zijn enig en wij overdrijven zeker niet door hen een onschatbare waarde toe te kennen. Dit wordt mede bewezen door de brief die Dr J. LINDEMANS - toponymist bij uitstek - schreef en waarin hij om medewerking verzocht.

De tesis van Dr J. VAN HOVE beschrijft de voorgeschiedenis van de streek en verhaalt de geschiedenis van Wolvertem, Rossem, Meuzegem, Imde en Westrode gezien schrijft hij, "in het licht van de plaatsnamen". Alles werd genoteerd op steekkaarten waar ook veel losse nota's bijgevoegd werden die de geraadpleegde bibliografie vermelden.

In dit en de volgende nummers van ons tijdschrift zullen wij deze werkdokumenten publiceren.

ROYAUME DE BELGIQUE

Ministère de l'Instruction Publique
INSTITUT NORMAL SUPERIEUR
d'Economie Ménagère Agricole

DOMAINE D'OSSEGEM (Heizel)
LAKEN

KONINKRIJK BELGIE

Ministerie van Openbaar Onderwijs
HOGER NORMAAL INSTITUUT
voor Landbouwhuishoudkunde

LANDGOED OSSEGEM (Heizel)
LAKEN

Laken, 17 Januari 1950

Waarde Dr Van Hove,

Mag ik nog eens beroep doen op uw
rijke documentatie in zake de Wolvertense
toponymie en uw vriendelijke hulpvaardigheid?

Ik zou aan een bijdrage over de Neder-
landse - altes namen en mocht er natuurlijk
het Wolvertense poelname bij betrekken.

Kunt u mij daarover enigszins documenten:
oudste vermeldingen, evolutie van de naam?

Mijn beste dank en graag tot wederom
bereid en vriendelijke groeten.

Uw Dr.

J. Lindemans

ONTWIKKELING VAN WOLVERTEM

(Gezien in het licht van de plaatsnamen)

De plaatsnamen van Wolvertem leren ons maar weinig zekerheid over de bewoners en over de natuur van de streek in het voorhistorisch tijdvak.

Weliswaar ontmoeten wij een paar namen waarvan de oorsprong moet gezocht worden in de voorromeinse tijd en nog een paar andere namen die terugwijzen op keltische of oud-germaanse gebruiken. Maar we weten nooit of we te doen hebben met ingevoerde namen die in latere beschavingen burgerrecht verwierven of met gebruiken die tot ons kwamen onder een jongere en veelal een vervormde benaming.

Indien we de geleerde historicus-archeoloog A. Schayes mogen geloven, volgens dewelke te Wolvertem geslepen silex-stenen werden teruggevonden, die als bijlen of andere snijdende tuigen zouden gediend hebben, dan is het ook waarschijnlijk dat onze streek reeds een paar duizend jaar vóór Christus was bewoond.

Het grootste gedeelte van onze plaatsnamen zijn woudnamen en we moeten ons de landschappen uit deze periode veeleer voorstellen als een woud met open vlakten, dan wel als landerijen afwisselend met bossen.

Het is dan ook niet te verwonderen dat open vlakten als re-pererepunten dienden voor de verspreide bevolking. Van daar dat de naam van een onzer oudste dorpen, Imde, ontleed werd aan deze zeldzame vlakten.

De naam komt eerst voor in 1145. In een dokument van 1197 treffen we een schrijfwijze aan die ons duidelijk de samenstelling laat inzien en die door geen andere wordt in twijfel getrokken.

"Immethia" is de samenstelling van "Imme" welke vorm kan afwisselen met "Emmi" en wat bedekte vlakte, laten we zeggen met gras bedekte vlakte moest betekenen. Het achtervoegsel "thia" was eenvoudig het verzamel-suffix, zoals in "gebergte" wat op een meervoud wijst.

"Immethia", volgens de normale wetten van de taalevolutie moest worden: Immede, Imde, in de volkstaal Um.

Lang heeft men gedacht deze naam in verband te moeten brengen met "Imbi" wat betekent "bijenzwerm", des te meer daar men weet dat de Kelten en de Galliërs de honig wisten te gebruiken als voeding en zelfs als basiselement van hun hydromel, hun nationale drank.

De verklaring, vlakten of vlakke weiden blijkt veel juister, aangezien een vlakte in onze streek op natuurlijke wijze met gras bekleed was. Het woord evolueerde dan ook gans identisch met een ander woord dat het begrip bedekking of bekleding vervat, het woord "hemd", in de volkstaal "um". En de beemd, deze naam komt ook voor in de plaatsnaam de "bummeren" of "bemden" die voorkomt in de buurt van Imde.

Een der oudste namen van onze gemeente is de naam van een beekje dat op de grens tussen Wolvertem en Meise vliet, de "Birrebeek". De oorsprong van de naam is duidelijk, de betekenis is eenvoudig "borrenbeek" of "bronnenbeek". Het is vreemd dat deze naam die slechts sedert de 18de eeuw in onze archiefstukken voorkomt onder de vorm "Bierbeek", ongeschonden in de volkstaal bewaard bleef, wanneer deze het woord bron of born niet meer kent. Dit laat ons onderstellen dat de naam tot de oud-germaanse periode behoort.

De eerste bewoners leefden van wild, hazelnoten en planten die ze in de natuur aantroffen, maar na een langzame evolutie en geholpen door de

aanbrengst van inwijkende volkstammen leerden zij huisdieren gebruiken en voedingsplanten kweken. De Galliërs hadden zelfs landbouwmethodes in zwang die de bewondering van de Romeinen afdwong.

Om aan de uitgeputte aarde nieuwe kracht te geven voegden zij mergel toe aan de grond. Deze mergel werd opgehaald uit de mergelputten. Zulke mergelput wordt nog vermeld als gelegen in de windmolenkouter te Wolvertem in 1409.

Ook werd het gras van braakliggende gronden afgebrand om de akkers met as te bemesten. Later werd het gras eenvoudig ondergewerkt en diende als groenbemesting.

De driejaarlijkse akkerbouw was trouwens een keltisch of een oudgermaanse methode die ons onder de germaanse benaming "dries" werd overgeleverd. De akker werd in drie percelen verdeeld, waarvan een met wintergraan werd bezaaid, een ander met zomergraan en een derde bleef braak liggen. Het braakliggende gedeelte werd dries genoemd, een woord dat afgeleid is van drie. De methode bleef, zoals we verder zullen zien, in gebruik tot de achttiende eeuw.

Elk dorp had zijn "dries" : Imde, Wolvertem, Rossem en Westrode. Dat brakliggende land, weldra met gras begroeid gaf dan ook aanleiding tot betekenisverandering van het woord dat later gebruikt werd voor grasland, weide of eenvoudig grasplein. Van daar naast de grote dries, ook een kleine dries, welke laatste eenvoudig een grasplein bedoelde. Het bebouwde land kreeg onder de romeinse overheersing de naam "kouter" van het latijn "cultura". Naar de dries leidde de "driesweg" of "groeneweg".

Nog een paar namen daterende uit de Romeinse periode, maar die toch schijnen te wijzen op een bevolkte streek zijn "Tommenbos" en "Tommenveld", volgens een document uit de 14de eeuw gelegen te Rossem. Nu is het mogelijk dat

de Romeinen hier een begraafplaats vonden en dat zij er een naam hebben aan gehecht, en het is ook mogelijk dat noch de Kelten, noch de Nerviërs hier doden begroeven, maar dat de Franken eenvoudig de benaming als leenwoord hebben overgenomen om begraafplaats aan te duiden.

Opgravingen, om te onderzoeken welk geheim hier bedolven ligt werden er nooit gedaan. We weten zelfs niet met zekerheid waar de plaats juist gelegen is. We veronderstellen dat ze ergens tussen het dorp van Rossem en de Heirbaan die Asse met Rumst, Hingene of Mechelen verbond, moest gelegen zijn, dus op de grens tussen Rossem en Merchtem en misschien wel op de plaats die sedert 1690 vermeld werd als "deHeuvel", die dan zou wijzen op de heuvel van de graftomben.

De Nerviërs kwamen zich in onze gewesten vestigen tussen 150 en 125 vóór Christus. Ze veroverden de keltische stammen en telden ongeveer 200.000 koppen, 17 inwoners per vierkante kilometer. Volgens Caesar die een eeuw later Gallië overrompelde, waren zij de moedigste onder hen, maar zij deinsden voor geen wreedheid terug. Ze berokkenden ook veel last aan Cicero, Caesar's luitenant die zijn kamp opsloeg te Asse. Niettemin haalde de romeinse krijgslist het op de Oude Belgen en de veroverde gewesten ondergingen de romeinse invloed.

Buiten de reeds behandelde namen "kouter" en "tomme" bleven bij ons nochtans geen sporen in onze plaatsnamen, tenzij misschien in de naam van een hoeve genoemd de "Wike" die vermeld wordt in een document van 1226, dat niet gesitueerd werd, hoewel hier geen sprake is van romeinse archeologie

Het zijn de Franken, die zich gedurende de 5de eeuw na Christus in onze gewesten kwamen vestigen, die er een onuitwisbare stempel hebben op gedrukt en ons hun taal en gebruiken hebben overgeleverd. Hebben zij de dorpen van de door

de Romeinen onderworpen bewoners eenvoudig bezet en uitgebreid, of hebben zij er nieuwe gesticht. Waarschijnlijk zijn beide stellingen juist.

De eerste dorpen ontwikkelden zich aan de oevers van een beek, die hun drinkbaar water zou leveren. Imde lag aan de Malebeek, de beek die te Brussegem ontstond en door Wolvertem en Imde naar Londerzeel vloeit. De naam malebeek die dezelfde stam heeft als het woord "gemaal" welk het begrip "vergadering" bevat. Malebeek betekent zonder twijfel vergaarbeek, welk woord tweevoudig kan verklaard worden. Het is mogelijk dat deze beek haar naam kreeg uit het feit dat deze de kleinere beken opneemt. Volgens de heden gangbare verklaring is het echter de beek die als vergaderplaats diende voor de "male", de volksvergadering of het volksgericht. Zoals men weet leidde het stamhoofd deze volksvergadering en sprak er recht.

Het is op de rechteroever van deze malebeek, bij de bron die gedurende verscheidene eeuwen het drinkwater aan de bevolking leverde, dat Wulthart, de man met wolvenmoed, zich kwam vestigen met zijn gezin en er het "Wulfartheim" stichtte, dat we voor de eerste maal aantreffen in een oorkonde van 1086.

Men heeft lang gedacht de naam te moeten verklaren als "wolvenheim", de woonst van de wolven. Terwijl de personennamen Bernard, Geraard enz. in de streek bleven voortleven, komt de naam "Wolphard" er niet meer voor. Wolphard komt op andere plaatsen nog wel voor in de geslachtsnaam Wolfers bijvoorbeeld. Het gevolg daarvan was dat onze voorouders niet meer dachten aan Wolphard, maar wel aan wolven, des te meer daar de schepenbankin haar stempel een wolf die in zijn muil een schaap wegdraagt, als zinnebeeld opnam. Een oude kroniek vermeldt dat de wolven er veel slachtoffers maakten in 1512. In 1696 nog werd een premie van 80 florijnen uitgelooft aan dege-

nen die gedode dieren zouden inleveren. Het is slechts na de grote bosontginningen van de 18de eeuw dat deze gevaarlijke dieren uit onze omgeving verdwenen zijn.

De volkstaal nochtans bleef getrouw het tweede element van de samengestelde naam bewaren. Wulfartheim ontwikkelde heel normaal tot "Wolverthem".

Het ontstaan van het dorp op die plaats verklaart ook de talrijke smalle steegjes bergop die naar de kouters voerden, namelijk de oppemkouter, waar het nieuwe kerkhof werd aangelegd en de lindekouter waar bij de St. Laureislinde het beeld van de patroon van de parochie werd vereerd, welke kouter bij het aanleggen van de autosnelweg om zo te zeggen gans verdween.

Bij de kerstening van onze gewesten in de achtste eeuw werd dan op de top van de heuvel de kerk gebouwd die onder de bescherming werd geplaatst van de heilige Laurentius.

De bron zou dan niet meer verheerlijkt worden volgens de heidense gebruiken, maar ze zou toegewijd worden aan de patroonheilige van de kerk. Het water zou meegegeven worden aan de bedevaarders die de heilige Laurentius, die op een gloeiende rooster werd gemarteld, kwamen aanroepen tegen "brandziekten", om deze kwalen te bestrijden.

Op de linkerhoeve van de Malebeek ontwikkelde zich een andere Franse nederzetting, waarvan we slechts de naam aantreffen in oorkonden van 1312 tot 1787: "Kwalstergem".

Het Kwalstergemveld was gelegen tussen de Kwalstergemstraat, waarschijnlijk de vroegere benaming van de Heidestraat, de vroegere Windmolenkouter en St.-Rochuskapel, met een losweg: Kwalstergat.

Wellicht is Kwalstergem reeds

vroeg verdwenen, waarschijnlijk ten gevolge van een pestepidemie. We lezen trouwens dat in die wijk in latere eeuwen de pest heeft geheerst.

De naam betekent waarschijnlijk de nederzetting van "Walhso", een Frankische persoonsnaam die nog in andere plaatsnamen wordt aangetroffen en die ten gevolge van de ligging in moerassige bodem, nabij de Baggemolen en Baggestraat, vermeld sedert 1550, wat betekent slijkmolen en slijkstraat, zou aanleiding gegeven hebben met kwalster, slijm en bij ekstentie, de betekenis slijk.

De onderstelling als zou Kwals-tergem betrekking hebben met kwalster, kwakkel schijnt niet gegrond.

Op een ander beekje nog werden er een paar dorpjes gesticht. De afstammelingen van Mausso vestigden zich op de linkerover. De naam komt voor de eerste maal voor in 1145. Toen schreef men Mosengem, wat evolueerde tot Meusegem, in de volkstaal "Muezegem" zoals "gelueven" naast geloven. De Meuzegemkouter komt slechts voor onder de benaming Meuzegemveld.

Loba stichtte het dorpje Lovegem, voor de eerste maal vermeld in een dokument van 1295. Lovegem werd in de volkstaal "Leuvegem", alleen nog bekend in Leuvegemstraat, zoals kleuf en geut naast kloof en goot, van klieven en gieten. Hoewel van Lovegem niet veel meer overbleef dan een hoeve, bleef de naam nog bewaard in Lovegemkouter, Lovegembeek en Lovegemstraat.

Een laatste dorp gesticht in die periode was Rossem. Toen de plaatsnaamkunde nog niet genoegzaam gevorderd was dacht men dat deze naam een samenstelling was van "Ros" en "heem". Daar de Kelten en de Galliërs van paarden nuttig gebruik wisten te maken, niet

alleen in hun voeding, maar ook in hun landbouwwitbating, want ze bewerkten hun akkers met de ploeg, en hadden ook ruiters en gevechtswagens. Dus werd verondersteld dat Rossem een centrum van paardenfokkerij moest geweest zijn. De naam werd eerst aangetroffen in een oorkonde van 1122. Nu eens schreef men "Rochem", dan weer "Rothem", wat dan deed denken aan een verband met "rode", geroid bos.

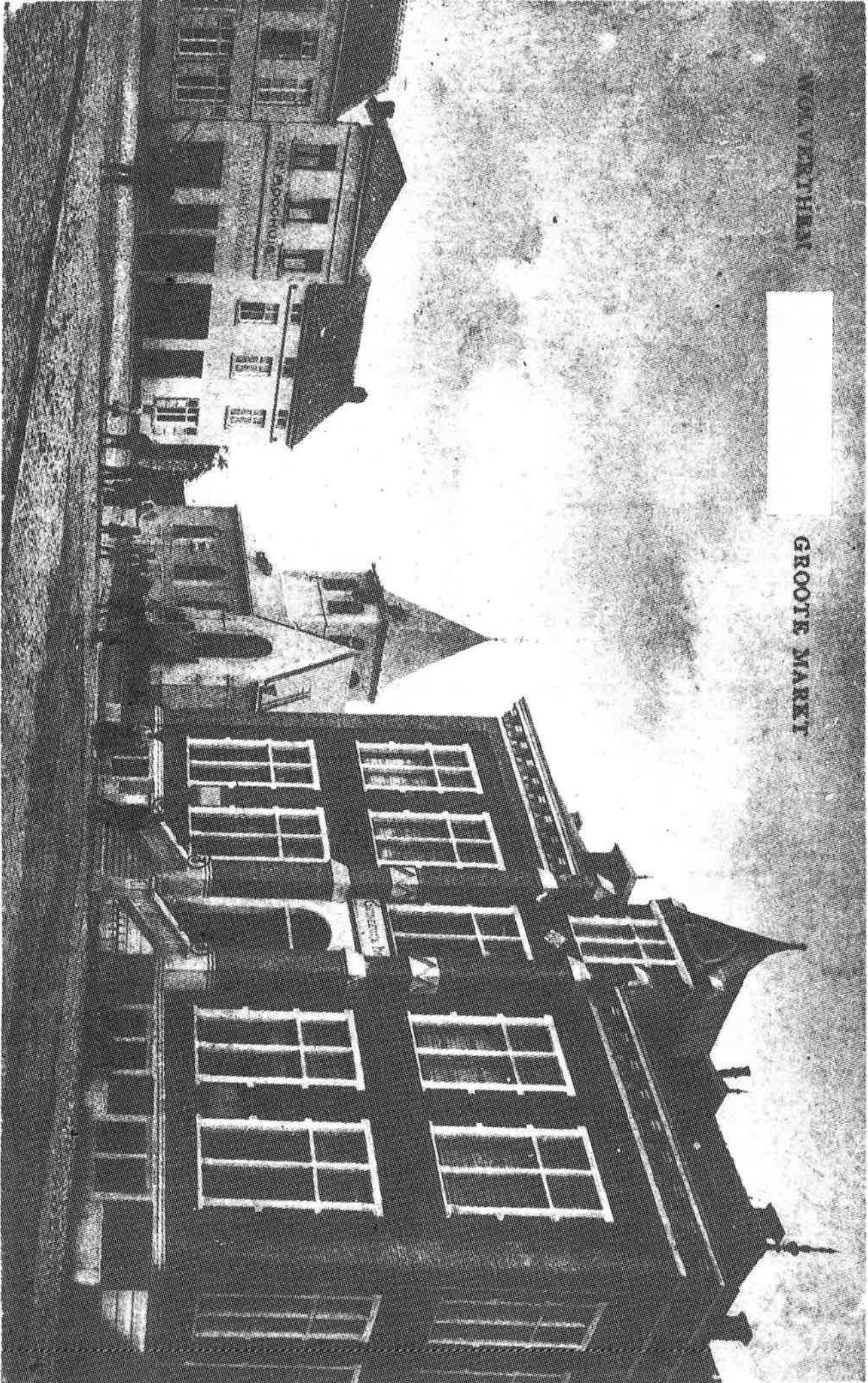
De volksuitspraak echter luidt "Rossoem" en daar de volksuitspraak nooit faalt wanneer ze niet door volksetymologie wordt beïnvloed, kan geen enkel van deze verklaringen worden aanvaard. De waarheid echter blijkt dat Rossem eenvoudig betekent "Rokesheim" of het heem van Hroco, een frankische persoonsnaam die in het latij "Rochus" werd. De schrijfwijze Rochem en Rothem zijn eenvoudig verkeerde lezingen voor Roshem, samentrekking van Rokeshem. Die vergissingen werden trouwens ook aangetroffen in de lezing "Wolverschem" die vroeger door bekende auteurs werd opgegeven.

Dezelfde naam treffen we aan in Roksem en West-Vlaanderen waar de assimilatie van de k tot s over x niet gebeurde.

Nog een hem-naam hebben wij in "Neerhem", volksuitspraak Neeroem. Neerem komt eerst voor in 1518, en werd sedert de 18de eeuw Nerom gespeld, dit naar analogie met het voorzetsel "om", dat ook "oem" wordt uitgesproken. Ten opzichte van Wolvertem is Neerem ook laag gelegen, zoals Oppem, volksuitspraak "Oppet" van "te obkant" hoger is gelegen. De naam zelf en de ontwikkeling van het gehucht bewijzen dat het dorp jonger is dan het voorgaande.

Dr J. Van Hove

(wordt vervolgd)

GROOTE MARKT

DE WOLVENHOUT

OUDE BENAMINGEN VAN MAANDEN

Januari :	wintermaent - Ardemaent - Lauwmaent - Iechmaent - IJsmaent.	Augustus:	Weytmaent - Aerenmaend - Bouwmaend - Kokmaent - Oestmaent - Ogestmaent - Oogstmaend.
Februari:	Sillemaent - Doosimaent- Sprockelmaent - Blijde- maent - Schrickelmaend, Rieningemaend.	September:	Herfstmaend - Gherste- maend - Speltmaend - Evenemaend.
Maart :	Lentemaent - Dorremaent - Maerte.	Oktober :	Wijnmaend - Corzelmaent Saeymaend.
April :	Oostermaend - Oostmaent - Grasmaent - Paeschmaend - Wodansmaent - Eiermaend - Kalfmaent.	November :	Bloetmaent - Blijde- maent - Slachtmaent - Liefmaend - Wynter- maend - Smeermaend.
Mei :	Drijmelkmaent - Vrouwen- maent - Wonnenmaend - Winnenmaend - weidemaent - Boeienmaent.	December :	Wintermaend - Heylmaend Kerstmaend - Wolfs- maend - Horemaent - Slikmaent.
Juni :	Zomermaent - Braeckmaent - Roosemaend - Langedag- maent.		(Opgetekend door L & E VH naar E. Gachet: recherches sur les noms des Mois et les grandes fêtes chrétiennes)
Juli :	Maaimaent - Hooymaent - Weduwmaend.		

INHOUDSOPGAVE

Blz	1	Heemkundige Prijs	
	3	Graven naar het verleden	Peter Carrière
	4	Uit "DE POST"	Staf Bellens Frank Croes
	8	Plaatsnamen van Wolvertem	Dr J. Van Hove
	16	Oude benamingen van maanden Inhoudsopgave	L & EVH

E r r a t a

blz	2	1ste kol.	-	4de r.	8 mei 1988	i.p.v.	8 juni
"	3	1ste kol.	-	22e r.	hoofdstad	"	hoofsstad
"	4	foto	-	4de r.	Uruguay	"	Oruguay
"	10	1ste kol.	-	21e r.	handschrift	"	handschreift
"	13	2de kol.	-	41e r.	linkeroever	"	linkerhoeve
"	14	2de kol.	-	24e r.	latijn	"	latij

Voor alle bankverrichtingen het juiste adres :
Nieuwelaan 110 - 1860 Meise
Tel. : 02/269.01.63